

Барна М.Ю.

доктор економічних наук, професор,
Львівський торговельно-економічний університет

Руцишин Н.М.

кандидат економічних наук, доцент,
Львівський торговельно-економічний університет

Barna Marta, Rushchyshyn Nadiya

Lviv University of Trade and Economics

СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН ТА СТРУКТУРНИХ РЕФОРМ

Стаття присвячена вивченню світового досвіду реалізації потенціалу банківської системи в забезпеченні інституційних змін та структурних реформ. Визначено, що для високотехнологічних країн структурні реформи є альтернативними варіантами фіскальної і грошово-кредитної політик, особливо за умов фінансової кризи, а також інструментами інтенсифікації обсягів виробництва та сукупного попиту. Підсумовано, що ефекти реалізації структурних реформ у середньо- та довгостроковій перспективі, як правило, виражаються у формі інтенсивного економічного зростання і підвищення ефективності фінансової системи. Узагальнено, що доступність банківських інструментів, ефективних для фінансування інноваційного процесу, є більш актуальною для країн, які знаходяться на вищих етапах технологічного розвитку. Визначено ефективні фінансові інструменти (заходи) за сферами структурних змін в економіці відповідно до групи країн за рівнями економічного розвитку.

Ключові слова: потенціал банківської системи, структурні реформи, структурна політика, економічне зростання, інституційні зміни, світовий досвід.

Постановка проблеми. Швидкий технологічний прогрес за останні три десятиліття дозволив інтегрувати в єдину господарську систему цілі сектори та галузі економіки, що мало важливий вплив на рівень розвитку країн світу. Інтенсивно змінюються і міжсекторальні зв'язки, вимагаючи нових підходів до їх розуміння та аналізу. Участь банківської системи в економічному зростанні реального сектору та в загальній структурній перебудові економіки є сьогодні предметом дослідження багатьох зарубіжних вчених. Міжнародний досвід свідчить про неоднозначність цих взаємозв'язків, адже вплив діяльності банківської сфери у країнах, що розвиваються, та у високорозвинутих економіках різниться за своїм характером, вектором (направленістю) і глибиною наслідків. Так, на тлі активного розгортання небанківських фінансових ринків (фінансового лізингу, страхових послуг, фондів операцій, факторингу і т.д.) як альтернативних джерел забезпечення інституційних змін і структурних реформ у розвинутих країнах світу, роль банківського сектору є більш відчутною у зростанні слабших економік, де альтернативний сегмент розвивається повільніше. Має також значення економічний цикл, в якому перебуває та чи інша країна. Зокрема, в період рецесії причинно-наслідкові зв'язки між змінами у розвитку банківського сектору та темпами економічного

зростання, зазвичай, простежуються краще, ніж на етапі відносної макроекономічної стабільності. І, нарешті, враховується перспектива аналізу згаданих взаємозв'язків: у короткостроковому періоді наслідки є нестійкими та менш очевидними, оскільки спрацює принцип лагової (віддаленої) реакції економіки на зміни в банківській системі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною базою дослідження стала низка публікацій вчених-економістів, у яких аналізувався досвід реалізації потенціалу банківської системи в забезпеченні інституційних змін та структурних реформ. Це, зокрема, наукові праці Левіна Р. (Levine R.) [1], Прадгана Р. (Pradhan R.), Арвіна М. (Arvin M.), Хола І. (Hall J.), Багхмані С. (Bahmani S.) [2], Ліанга Г. (Liang H.), Рейчерта (Reichert A.) [3], Маккайга Б. (McCaig B.), Стенгоса Т. (Stengos T.) [4], Петровські М. (Petkovski M.), Кйосевські (Kjosevski J.) [5], Парка Й. (Park J.) [6], Серва Д. (Serwa D.) [7], Кэ М., Цзюнь Л. [8], Турвей (Turvey C.) [9], Ковриженко Л. [10], Васильців Т., Лупак Р. [11; 12], Фанта А. (Fanta A.) [13], Тобі А. (Toby A.), Петерсід Д. (Peterside D.) [14], Різві М. (Rizvi M.), Парвейз С. (Parweiz S.) [15], Тонгурая Й., Віцессонтхі С. [16].

Формулювання цілей статті. Головна мета статті полягає в узагальненні світового досвіду реалізації

потенціалу банківської системи в забезпеченні інституційних змін та структурних реформ.

Виклад основного матеріалу. Контент-аналіз сучасних емпіричних досліджень підтверджує, що більшість з них зосереджені на вивченні ролі фінансового розвитку країн (у тому числі за рахунок банківського сектору) у стимулюванні їх економічного зростання або з'ясуванні напрямку причинності зв'язку між досліджуваними параметрами. Окрема група наукових публікацій присвячена вивченню впливу банківського сектору на структурні трансформації в економіці, зокрема на якісні зрушення в конкретних секторах і галузях (сільському господарстві, промисловості, соціальній сфері та ін.). І хоча позитивний вплив банківської системи на макроекономічну стабільність та галузеві реформи неодноразово доведений, існують деякі методологічні застереження щодо інтерпретації результатів цих емпіричних досліджень. Більше того, результати, одержані на основі типових методик, можуть значно відрізнятися через різні інституційні та структурні характеристики кожної економіки, а тому повинні сприйматись як окремий досвід тієї чи іншої країни (групи країн) в конкретних умовах розвитку.

Досі ведуться дискусії з приводу значення і ролі банкоцентричної (банківська система як основний фінансовий посередник) та ринкоцентричної (ринок цінних паперів як головне джерело фінансування інвестицій) моделей фінансової системи у забезпеченні стійкого економічного зростання. Так, результати дослідження Р. Левіна свідчать про те, що, хоча й існує сильний зв'язок між фінансовим розвитком та макроекономічними параметрами, точного емпіричного підтвердження пріоритетності тієї чи іншої фінансової моделі немає [1, с. 425].

Важливим є міжнародний досвід реалізації потенціалу банківської системи у забезпеченні окремих структурних макропоказників. Для прикладу, в одному із досліджень, використовуючи метод головних компонент (principal component analysis) для побудови індексів розвитку країн АСЕАН та панельної векторної авторегресійної моделі для перевірки причинних зв'язків тестом Грейнджера, зроблено висновок, що розвиток банківського сектору спричиняє зростання ВВП на душу населення, ріст фондового ринку, а також зрушення в обсягах прямих іноземних інвестицій, рівні інфляції, відкритості торгівлі та в обсягах державних витрат на споживання. При цьому підтвердився і зворотний причинний зв'язок між досліджуваними індикаторами та рівнем розвитку банківської системи [2, с. 157]. Подібні результати одержані на основі аналізу ключових макропоказників, відібраних із бази даних Світового банку, за двома групами країн – з розвинутою економікою та тих, що розвиваються (загалом 90 одиниць спостереження). Шляхом тестування причинності (каузальності) і з використанням багатовимірної виробничої функції учені з'ясували, що існує сильний взаємозв'язок між розвитком банківського сектору та загальним обсягом виробництва,

який визначає сукупну пропозицію, однак для країн, що розвиваються, цей зв'язок має зворотний причинний вектор [3]. Це пояснюється тим, що посилення економічного зростання приводить до вищих доходів та рівня освіти, що, в свою чергу, збільшує попит на послуги комерційних банків з боку корпоративного і споживчого сегментів, формує запит на розширення і складнішу диверсифікацію цих послуг.

Розглядається також вплив різних чинників розвитку банківської системи на параметри економічного зростання. Так, у ході аналізу 71 країни GMM-методом (узагальненим методом моментів) виявлено сильний позитивний вплив на ріст економіки таких чинників, як розмір приватних внутрішніх кредитів, а також обсяг ліквідних зобов'язань. Водночас значно слабший ефект мала частка активів комерційних банків у відношенні до активів центрального банку як критерій фінансового розвитку [4, с. 306]. Інші вчені додають ще один чинник, який має позитивний макроефект, перевірений на 16 країнах Південно-Східної Європи, – частка квазігрошей (кошти в безготівковій формі) в обігу. При цьому підтверджується негативний вплив процентної маржі на розвиток економічної системи [5].

Емпірично доведено, що покращення показників рівня, якості та ефективності функціонування банківського сектору сприяє зменшенню частки тіньових економік. Додатковими детермінантами тінізації економіки названо тягар оподаткування, жорсткість державного регулювання, рівень правового забезпечення, корупцію тощо. Явище корупції у банківській сфері є предметом дослідження окремої наукової праці, присвяченої впливу деструктивних проявів у діяльності комерційних банків на параметри макроекономічного розвитку 76 різних країн. Результати регресійного аналізу підтверджують, що корупція стримує ріст економіки через погіршення якості банківських кредитів та інвестиційних проектів, а також «спотворює» розподіл банківських ресурсів [6]. Відслідковування корупційних загроз є важливим завданням у побудові ефективної системи банківської безпеки та загальноекономічної стабільності в цілому. Більше того, такий моніторинг є основою прогресивних інституційних змін, пов'язаних з реформою державного управління, боротьбою з корупцією, протистоянням кризовим ситуаціям.

У цьому контексті актуалізується проблема вивчення банківських криз та їх впливу на стан і структуру національних економік. Цікавий підхід пропонує Д. Серва, котрий оцінює вартість зазначених криз сукупними показниками (агрегатами) банківського сектору. Аналіз понад сотні банківських криз дозволив автору припустити, що саме розмір кризи має значення для економічного зростання: зниження частки кредитів та підвищення грошової маси під час криз спричиняє спад ВВП та інших структурних макропоказників [7].

Азійський досвід банківських реформ яскраво доповнює нова економічна політика Китаю, де активно розширюють інфраструктуру банківського сектору. На сьогодні в КНР функціонують політичні банки,

державні комерційні банки, акціонерні комерційні банки, міські банки, аграрні кредитні кооперативи та інші фінансові установи. У забезпеченні прогресивних структурних та інституційних реформ важливу роль відіграють політичні банки КНР. Діючи за принципами адміністративно-планового управління та цільового використання ресурсів, вони не ставлять за мету досягнення рентабельності і часто доручають виконання конкретних операцій комерційним банкам. Централізована політика Китаю ставить жорсткі вимоги перед державними банками щодо фінансування державних програм та проєктів не за критерієм комерційної вигоди, а за вказівкою уряду (навіть якщо об'єкт фінансування є збитковим). Політичні банки Китаю кредитують переважно програми у сфері виробництва, великого і середнього капітального будівництва, технічної реконструкції (Державний банк розвитку), здійснюють фінансові операції, пов'язані з державною аграрною політикою, розпоряджаються бюджетними коштами, що скеровуються на підтримку сільського господарства країни (Банк Китаю з розвитку сільського господарства), а також кредитують експорт великого устаткування, продукцію машинобудування та електроніки (Імпортно-експортний банк Китаю) [8, с. 47].

Емісійні інструменти підтримки реального сектору та галузева орієнтація азійських банків є поширеним явищем і в провідних європейських країнах (Великобританії, Німеччині, Нідерландах, Австрії) та США. Найбільш активно сьогодні розвивається система сільськогосподарського кредитування у США, в яку залучено багато різних інституцій. Ключову роль у цій системі виконують спеціалізовані аграрні банки, котрі за підтримки держави та інших посередників, надають фермерам і підприємствам аграрного бізнесу можливість одержання кредитних ресурсів на пільгових умовах [9, с. 10]. При цьому державний контроль агропромислового комплексу залишається головним чинником конкурентоспроможності США на ринках сільськогосподарської продукції і продовольства, а також механізмом розвитку стратегічно важливого сектору.

Подібно до політичних банків у Китаї, у передових країнах Європи активно функціонують державні банки розвитку (KfW у Німеччині, Finnvera у Фінляндії, Bank Gospodarstwa Krajowego у Польщі, Slovenská záručná a rozvojová banka у Словаччині, Slovenska izvozna in razvojna banka у Словенії). Такі інституції виконують завдання європейських урядів щодо секторально-галузевої підтримки та структурного реформування національних економік. На практиці неодноразово доведено ефективність діяльності банків розвитку, що має бути прикладом для української банківської системи, котра перебуває сьогодні в умовах нестабільності і кризи. Більше того, розширення банківської інфраструктури сприяє загостренню конкуренції в банківських системах країн, що дозволяє фінансово залежним галузям, таким як сільське господарство, рости швидше – в основному за рахунок більших можливостей підтримки. У цьому контексті державні банки розвитку застосо-

вують широкий спектр інструментів, зокрема фінансування малого і середнього бізнесу, експортні кредитні гарантії, проєктне фінансування (передусім довгострокове), венчурні інвестиції, реалізацію програм розвитку інфраструктури (транспортної, комунальної, екологічної та ін.), підтримку соціальної сфери (закладів освіти, охорони здоров'я, житлового господарства), гарантії для старт-апів та спін-офів, фінансування місцевих органів влади, інвестування у розвиток підприємництва, інновацій, науково-дослідних робіт та іншої діяльності [10, с. 127]. Попри очевидні переваги державних банків розвитку, їх функціонування в Україні може бути проблемним з огляду на ті системні недоліки, які притаманні вітчизняній економіці, у тому числі фінансовому сектору. Йдеться, в першу чергу, про корупційні ризики, неузгодженість стратегічних цілей банків з їх практичною діяльністю, відсутність чіткої спеціалізації, використання неринкових конкурентних переваг і каналів для «відмивання» капіталу, орієнтацію на спекулятивний сектор.

Питання ефективної секторальної підтримки є проблемою не лише вітчизняної банківської системи, а й предметом активної дискусії у розвинутих країнах світу. У міжнародній практиці частою є ситуація використання банківського потенціалу не для забезпечення фінансовими ресурсами стратегічно важливих галузей економіки, котрі потребують додаткових вливань і підтримки, а для фінансування спекулятивних операцій.

У світовій економіці спостерігається нетрафаретний консенсус у призмі імплементації інструментів банківського сектору щодо забезпечення структурних реформ, підвищення конкурентоспроможності економічних систем, покращення перспектив економічного зростання. Для високотехнологічних країн структурні реформи є альтернативними варіантами фіскальної і грошово-кредитної політик, особливо за умов фінансової кризи, а також інструментами інтенсифікації обсягів виробництва та сукупного попиту.

У світовій практиці можна виділити декілька ефективних структурних реформ в економіці, забезпечення яких інструментами банківської системи, принесли позитивний ефект для економічного зростання країни, а саме: формування гнучкого ринку праці, лібералізація сектору послуг, посилення конкуренції на ринках товарів і послуг, у галузях економіки з високою продуктивністю праці, стимулювання інноваційної діяльності, розвиток smart-інфраструктури, зокрема формування концепції «розумного міста». Так, ефективність забезпечення структурних реформ залежить від оптимального розподілу ресурсів, мінімізації макроекономічних дисбалансів (висока інфляція, дефіцит бюджету, несформована система платіжних рахунків), а також здатності фінансової системи мобілізувати іноземний та вітчизняний капітали.

Як показує досвід зарубіжних країн, ефекти реалізації структурних реформ у середньо- та довгостроковій перспективі, як правило, виражаються у формі інтенсивного економічного зростання і підвищення

ефективності фінансової системи. Приклади таких структурних реформ включають заходи з управління фіскальними рахунками, сприяння конкуренції і відкритості торгівлі, покращення бізнес-середовища в країні шляхом забезпечення реалізації міжнародних контрактів, мінімізації корупції і державної бюрократії, забезпечення фінансово-економічної безпеки та сприяння доступу до фінансових послуг установ банківської сфери.

Банківський сектор як фундамент фінансової системи країни, забезпечуючи проведення структурних реформ, обслуговує функціонування платіжної системи, реалізацію грошово-кредитної політики, є ключовим елементом доступу до фінансового сектора для більшості малих, середніх і мікропідприємств, а також домогосподарств із середнім і низьким рівнем доходу. Відтак, для багатьох країн світу лібералізація фінансової системи є ефективним заходом забезпечення структурних реформ, а збалансована програма фінансових реформ сприяє оптимізації структури національної економіки та покращує доступ усіх галузей до банківського сектора.

Відомо, що розвиток потенціалу комерційних банків підтримує процес формування фінансового посередництва між дефіцитними одиницями бізнесу та профіцитними, що підвищує продуктивність праці, посилює ефект і прямий вплив на структурні зміни в окремих галузях економіки. Оскільки фінансова система відіграє ключову роль у формуванні вектора «заощадження – виробничі інвестиції», особливо для реального сектору економіки, то комерційні банки виступають каналами фінансового посередництва.

Загалом, можна виділити два позитивні аспекти досвіду Ефіопії у реалізації банківського потенціалу: 1) державне сприяння забезпечення конкуренції у банківському секторі зі збереженням стабільності фінансової системи та 2) формування системи заходів щодо розвитку сфери малого та середнього підприємництва. Так, підтримка малого бізнесу в Ефіопії заходами банківської системи передбачала створення бюро кредитних історій, розробку інформаційної бази зі гарантування довготермінових кредитів, реалізацію кредитних програм з врахуванням пільгових умов для окремих галузей економіки [11].

Імплементация ефективних інструментів банківського сектора сприяє збільшенню інвестицій і стимулюванню інноваційної діяльності, що дозволяє країнам скористатися перевагами трансферту технологій або комерціалізації наукових розробок. Розвинені фінансові системи забезпечують більш ефективний ресурсний розподіл ресурсів між приватним сектором і галузями економіки, а зменшення фінансової репресії та збільшення кредитної спроможності банківської системи каталізують дифузію ресурсів у високотехнологічні галузі з високою продуктивністю праці. Так, приклади корпорацій Німеччини, Франції та Бельгії продемонстрували позитивний ефект стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності за рахунок банківських позик. Відзначимо, що зменшення відсоткових ставок

за кредитами та збільшення терміну їхнього повернення підвищили виробничу потужність і продуктивність на 17% за рахунок нарощування ресурсного потенціалу (матеріального, грошового, кадрового).

Зауважимо, що доступність банківських інструментів, ефективних для фінансування інноваційного процесу, є більш актуальною для країн, які знаходяться на вищих етапах технологічного розвитку. Тому формування і розвиток ринків облигацій (особливо у національній валюті) і цінних паперів можна вважати ефективними інструментами підвищення продуктивності у цій сфері за рахунок зниження вартості капіталу, пільгового кредитування інноваційної діяльності, фінансування наукових розробок.

Варто зауважити, що зменшення потенціалу банківської системи мало суттєвий негативний вплив на результативність проведення структурних реформ в окремих країнах ЄС. Збільшення рівня концентрації і зменшення ліквідності ключових сегментів ринку капіталу стимулювали зростання вартості фінансових послуг банківської системи, яка залежала від рівня ризику ліквідності та перерозподілу корпоративних запозичень. Лімітування банківського сектора, як показала практика Італії, Португалії і Греції, призвела до втрати робочих місць, зменшення рівня споживання, виробництва, дисбалансів ринку депозитів.

Високі витрати на позики мають суттєвий негативний вплив на можливості підприємств здійснювати інвестиційно-виробничу діяльність, а також розширювати спектр діяльності, у т.ч. створювати нові робочі місця, що, у свою чергу, негативно впливає на фінансову систему країни загалом. Варто додати, що ефекти реверсного зв'язку між банківським сектором і структурними реформами у сфері виробництва та ринку праці посилюються через скорочення і нефінансового сектора через зменшення попиту з боку фінансових установ (рис. 1). Таким чином, зниження загальної ліквідності на ринках капіталу посилюють фінансові витрати банківських установ, що і стало причиною зменшення обсягів окремих банківських послуг у Португалії, Італії, Чехії.

У багатьох країнах, що розвиваються (Непал, Еквадор, Білорусія, Кенія, Вірменія), центральні банки займали провідне місце у системі доступу підприємства і населення до фінансових послуг, зокрема виконували міжнародні зобов'язання щодо сприяння фінансової інклюзії. Варто відзначити, що інструменти фінансової інклюзії суттєво різняться залежно від країни за рівнем її розвитку (низько-, високотехнологічні, з низьким- та високим рівнем доходів). Захист споживача та фінансова грамотність стали важливими сферами участі центрального банку у забезпеченні окремих структурних реформ.

У Нігерії і Пакистані центральні банки впродовж останніх років на основі розроблених довготермінових кредитних схем надавали значні за обсягами позики для малого бізнесу у переробній промисловості [12]. Наголосимо, що політика центрального банку щодо

Рис. 1. Трансформація впливу банківської системи на структурні реформи в економіках країн ЄС

Джерело: побудовано авторами

сприяння проведення структурних реформ у країнах, що розвиваються, як правило, зосереджена на розвитку інституційного середовища й орієнтована на зменшення витрат у частині отримання фінансових послуг, а не на державних субсидіях і прямому втручанні в кредитну діяльність фінансових установ.

У країнах Центрально-Східної Європи та Балтії (Хорватія, Чеська Республіка, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Польща, Словацька Республіка та Словенія), не зважаючи на низький рівень ефективності застосування інструментів банківської системи в забезпеченні структурних трансформацій у промисловості, фінансова лібералізація сприяла проведенню структурних реформ у сфері інновацій, інфраструктури та ринку праці [13]. Це можна пояснити використанням збалансованого підходу до розширення ролі комерційних банків у процесі кредитування приватного бізнесу, спінінгових і рекрутингових організацій через лібералізацію відсоткової ставки і збільшення ефективності інвестиційного рефінансування.

Країни Південно-Східної Європи (Албанія, Болгарія, Македонія і Румунія) дотримувались схожого підходу до реалізації банківського потенціалу у забезпеченні структурних реформ, але через приватизацію комерційних банків і високих відсоткових ставок на довготермінові кредити для малого і середнього підприємництва [14]. Наголосимо, що досвід цих країн відображає частково складніші економічно-фінансові умови на початку структурної транзиції, зокрема значні макроекономічні диспропорції і відсутність системи оптимального розподілу ресурсів. Банківський сектор як джерело непрямих субсидій для нерентабельних підприємств стримував темпи впровадження структурних реформ, у т. ч. приватизацію банків.

Глобальна фінансова криза 2008–2009 рр. показала, що диференціація рівнів розвитку банківського сектора у країнах з високим і низьким рівнем економічного розвитку має опосередкований і прямий вплив відповідно на ефективність розподілу дефіцитних ресурсів, рівень заощаджень, споживання й інвестиційну спроможність. За умов кризи волатильність реального сектора економіки зростає внаслідок того, що банківська система не спроможна забезпечити належний попит на кредитні ресурси через несприятливі наслідки фінансової нестабільності. Наголосимо, що максимальні значення високого рівня фінансового розвитку країни повинні перебувати у межах визначеної градації, перевищення яких матиме деструктивні наслідки для економічного зростання загалом. Це означає, що взаємозв'язок банківської системи та структурних змін в економіці є нелінійним для високорозвинених країн, але лінійним – для країн, що розвиваються.

Таким чином, світовий досвід реалізації потенціалу банківської системи у забезпеченні структурних реформ дозволяє конфігурувати ефективні фінансові інструменти (заходи) за сферами структурних змін в економіці відповідно до групи країн за рівнями економічного розвитку (рис. 1). Можна констатувати, що банківські інструменти та заходи фінансової політики мають найвищий потенціал для досягнення високих результатів у всіх групах країн, не залежно від рівня економічного розвитку, що відображає їх центральне значення для ефективного функціонування. Однак, варто враховувати особливості застосування фінансових інструментів відповідно до сфер структурних змін в економіці. Комплексний спектр інструментів банківського сектора є ефективний для високотехнологічних економічних систем або країн з високим рівнем

розвитку, оскільки ця група країн демонструє найвищі рівні вже досягнутої структурної трансформації у соціально-економічній, фінансовій, політичній, інвестиційній та інших сферах.

Наголосимо, що для країн з середнім рівнем розвитку (Польща, Словаччина або Балтійські країни) оптимальною конфігурація інструментів банківського сектора для забезпечення структурних реформ передбачає і використання заходів макроекономічної стабілізації, які приводять до відносно швидких позитивних структурних змін у всіх сферах економіки. Макроекономічна стабілізація й імплементація структурних реформ задля підтримки економічної свободи мають казуальний вплив на економічне зростання і підвищення добробуту населення.

Ефект забезпечення реформування економіки для країн, які розвиваються, залежить від стабільної фінансової системи, передбачуваного курсу національної валюти, низького рівня інфляції та здорового банківського сектора економіки. Тому напрями застосування інструментів банківської системи спрямовані на вирівнювання макроекономічного балансу, фінансування основних програм розвитку соціальної сфери та малого бізнесу, кредитування усіх галузей економіки за

низькими відсотковими ставками. Такі зміни сприяють економічному зростанню у тих галузях, які мають конкурентні переваги в порівнянні з іншими, зокрема сільського господарства, окремих галузей промисловості, транспорту і туризму. При цьому економічне зростання таких країн залежить від реалізації консолідованих фінансових інструментів для усіх галузей економіки.

Висновки. Світовий досвід реалізації потенціалу банківського сектора у сфері забезпечення структурних змін в економіці засвідчив багатоаспектний і комплексний характер впливу на проведення структурних реформ на становлення і розвиток фінансової системи, структурно збалансованого розвитку внутрішніх ринків (товарів, капіталу, праці) та орієнтованої економіки на високотехнологічний експорт. Розглянуті сфери структурних змін підтвердили важливість державного регулювання реалізації потенціалу банківської системи, у т.ч. фінансової, кредитної, організаційної та ін. підтримки. Відповідно адаптивне застосування світового досвіду реалізації потенціалу банківської системи дає змогу комплексно обґрунтовувати фінансові механізми забезпечення структурних реформ, мінімізувати ризики, які пов'язані з їхньою імплементацією, спрогнозувати ефекти структурних трансформацій в економіці.

Список літератури:

1. Levine R. Bank-based or market-based financial systems: which is better? *Journal of Financial Intermediation*, 2002. No. 11. Pp. 398–428.
2. Pradhan R.P., Arvin M.B., Hall J.H., Bahmani S. Causal nexus between economic growth, banking sector development, stock market development, and other macroeconomic variables: The case of ASEAN countries. *Review of Financial Economics*, 2014, No. 23(4), pp. 155–173.
3. Liang H., Reichert A. The relationship between economic growth and banking sector development. *Banks & bank systems*, 2006, No. 1(2), pp. 19–35.
4. McCaig B., Stengos T. Financial intermediation and growth: some robustness results. *Economics Letters*, 2005, No. 88, pp. 306–312.
5. Petkovski M., Kjosevski J. Does banking sector development promote economic growth? An empirical analysis for selected countries in Central and South Eastern Europe. *Economic research – Ekonomska istraživanja*, 2014, No. 27(1), 55–66.
6. Park J. Corruption, soundness of the banking sector, and economic growth: A cross-country study. *Journal of international money and Finance*, 2012, No. 31(5), pp. 907–929.
7. Serwa D. Larger crises cost more: Impact of banking sector instability on output growth. *Journal of International Money and Finance*, 2010, No. 29(8), pp. 1463–1481.
8. Кэ М., Цзюнь Л. Коммерция в Китае. Пекин: Межконтинентальное издательство Китая, 2004, 516 с.
9. Turvey C.G. Historical developments in agricultural finance and the genesis of America's farm credit system, *Agricultural Finance Review*, 2017, Vol. 77, No. 1, pp. 4–21.
10. Ковриженко Л.О. Державні банки: міжнародний досвід та перспективи для України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 2016, 2(1). С. 126–128.
11. Васильців Т.Г., Лупак Р.Л., Штець Т.Ф. Обґрунтування стратегічних напрямів, цілей та заходів державної політики реалізації потенціалу ІТ-сектору економіки України. *Підприємництво і торгівля*, 2018, Вип. 23. С. 56–63.
12. Васильців Т.Г., Шехлович А.М., Васильців В.Г. Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України. *Економічний дискурс*, 2017, № 4. С. 128–136.
13. Fanta A. Banking reform and SME financing in Ethiopia: Evidence from the manufacturing sector. *African Journal of Business Management*, 6(19), 2012, pp. 6057–6069. DOI: 10.5897/AJBM11.3050.
14. Toby A.J., Peterside D.B. Analysis of the role of banks in financing the agriculture and manufacturing sectors in Nigeria. *International Journal of Research in Business Management*, 2(2), 2014, pp. 9–22.
15. Rizvi M., Parweiz S. Study on Volatility Dynamics and Inter-Sectoral Spillovers Originating from Banking Sector: The Case of Karachi Stock Exchange. *Developing Country Studies*, Vol.5, No.15, 2015, pp. 38–49.
16. Tongurai J., Vithessonthi C. The impact of the banking sector on economic structure and growth. *International Review of Financial Analysis*, 56, 2018, pp. 193–207.

References:

1. Levine R. (2002) Bank-based or market-based financial systems: which is better? *Journal of Financial Intermediation*, no. 11, pp. 398–428.
2. Pradhan R.P., Arvin M.B., Hall J.H., Bahmani S. (2014) Causal nexus between economic growth, banking sector development, stock market development, and other macroeconomic variables: The case of ASEAN countries. *Review of Financial Economics*, vol. 23, no. 4, pp. 155–173.
3. Liang H., Reichert A. (2006) The relationship between economic growth and banking sector development. *Banks & bank systems*, no. 1(2), pp. 19–35.
4. McCaig B., Stengos T. (2005) Financial intermediation and growth: some robustness results. *Economics Letters*, no. 88, pp. 306–312.
5. Petkovski M., Kjosevski J. (2014) Does banking sector development promote economic growth? An empirical analysis for selected countries in Central and South Eastern Europe. *Economic research*, vol. 27, no.1, pp. 55–66.
6. Park J. (2012) Corruption, soundness of the banking sector, and economic growth: A cross-country study. *Journal of international money and Finance*, vol. 31, no. 5, pp. 907–929.
7. Serwa D. (2010) Larger crises cost more: Impact of banking sector instability on output growth. *Journal of International Money and Finance*, vol. 29, no. 8, pp. 1463–1481.
8. Ke M., Tszun L. (2004) *Kommertsiya v Kitae* [Commerce in China]. Pekin: Intercontinental Publishing House of China. (in Russian)
9. Turvey C.G. (2017) Historical developments in agricultural finance and the genesis of America's farm credit system. *Agricultural Finance Review*, vol. 77, no. 1, pp. 4–21.
10. Kovryzhenko L.O. (2016) Derzhavni banky: mizhnarodnyi dosvid ta perspektyvy dlia Ukrainy [State-owned banks: international experience and prospects for Ukraine]. *Herald of Khmelnytskyi National University: Economic Sciences*, vol. 2, no.1, pp. 126–128.
11. Vasylytsiv T.G., Lupak R.L., Shtets' T.F. (2018). Obgruntuvannya stratehichnykh napryamiv, tsiley ta zakhodiv derzhavnoyi polityky realizatsiyi potentsialu IT-sektoru ekonomiky Ukrainy [Substantiation of strategic directions, goals and measures of the state policy of realizing the potential of the IT sector of the Ukrainian economy]. *Entrepreneurship and trade*, vol. 23, pp. 56–63.
12. Vasylytsiv, T., Shekhlovych, A. and Vasylytsiv, V. (2017), Finansovo-ekonomichni instrumenty stymulivannya rozvytku IT-sfery Ukrainy [Financial and economic instruments to stimulate the development of the IT sphere of Ukraine], *Economic discourse*, no. 4, pp. 128–136.
13. Fanta A. (2012) Banking reform and SME financing in Ethiopia: Evidence from the manufacturing sector. *African Journal of Business Management*, vol. 6(19), pp. 6057–6069.
14. Toby A.J., Peterside D.B. (2014) Analysis of the role of banks in financing the agriculture and manufacturing sectors in Nigeria. *International Journal of Research in Business Management*, vol. 2, no. 2, 2014, pp. 9–22.
15. Rizvi M., Parweiz S. (2015) Study on Volatility Dynamics and Inter-Sectoral Spillovers Originating from Banking Sector: The Case of Karachi Stock Exchange. *Developing Country Studies*, vol. 5, no.15, pp. 38–49.
16. Tongurai J., Vithessonthi C. (2018) The impact of the banking sector on economic structure and growth. *International Review of Financial Analysis*, no. 56, pp. 193–207.

МИРОВОЙ ОПЫТ РЕАЛИЗАЦИИ ПОТЕНЦИАЛА БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ И СТРУКТУРНЫХ РЕФОРМ

Статья посвящена изучению мирового опыта реализации потенциала банковской системы в обеспечении институциональных изменений и структурных реформ. Определено, что для высокотехнологичных стран структурные реформы являются альтернативными вариантами фискальной и денежно-кредитной политик, особенно в условиях финансового кризиса, а также инструментами интенсификации объемов производства и совокупного спроса. Подведены итоги, что эффекты реализации структурных реформ в средне- и долгосрочной перспективах, как правило, выражаются в форме интенсивного экономического роста и повышения эффективности финансовой системы. Обобщено, что доступность банковских инструментов, эффективных для финансирования инновационного процесса, более актуален для стран, находящихся на высших этапах технологического развития. Определены эффективные финансовые инструменты (мероприятия) по сферам структурных изменений в экономике в соответствии с группой стран по уровням экономического развития.

Ключевые слова: потенциал банковской системы, структурные реформы, структурная политика, экономический рост, институциональные изменения, всемирный опыт.

WORLD EXPERIENCE OF REALIZATION OF POTENTIAL OF THE BANKING SYSTEM IN PROVIDING INSTITUTIONAL CHANGES AND STRUCTURAL REFORMS

The article is devoted to the investigation of the world experience of realizing the potential of the banking system in ensuring institutional changes and structural reforms. It is determined that for high-tech countries, structural reforms are alternatives to fiscal and monetary policies, especially in times of financial crisis, as well as tools to intensify production and aggregate demand. It is summarized that a comprehensive range of banking sector instruments is effective for high-tech economic systems or countries with a high level of development, as this group of countries demonstrates the highest levels of structural transformation already achieved in socio-economic, financial, political, investment and other areas. It is concluded that the effects of structural reforms in the medium and long term, as a rule, are expressed in the form of intensive economic growth and improving the efficiency of the financial system. It is generalizing that the availability of banking instruments that are effective for financing the innovation process is more relevant for countries that are at the highest stages of technological development. It is determined that the effect of ensuring economic reform for developing countries depends on a stable financial system, a projected exchange rate, low inflation and a healthy banking sector. Effective structural reforms in the economy, the provision of which with the tools of the banking system have had a positive effect on economic growth are identified. Among the most important are: the formation of a flexible labor market, liberalization of the services sector, increased competition in markets for goods and services, stimulating innovation, development of smart infrastructure. Effective financial instruments (measures) are identified in the areas of structural changes in the economy in accordance with the group of countries by levels of economic development. It is summarized that macroeconomic stabilization and the implementation of structural reforms to maintain economic freedom have a casual impact on economic growth and improving the welfare of the population.

Key words: *potential of the banking system, structural reforms, structural policy, economic growth, institutional changes, world experience.*